

Op koers: Evaluatie WRR 2003-2007

Den Haag, januari 2008

Evaluatiecommissie WRR:

Mr. Y.C.M.T. van Rooy (voorzitter)

Prof.dr. W. Hafkamp

Prof.dr. P. 't Hart

Drs. M. Sint

Drs. A.G. Keizer (secretaris)

Drs. R. Tabatabaie (projectassistent)

1. Inleiding

Begin mei 2007 heeft de voorzitter van de WRR ons gevraagd een extern oordeel te geven over het functioneren van de WRR in de zevende raadsperiode, gecombineerd met een vooruitblik naar de achtste raad. Op basis van een korte maar intensieve procedure die hieronder verder toegelicht zal worden, is de commissie tot het volgende oordeel gekomen. De commissie is van mening dat de WRR in de zevende raadsperiode zijn wettelijke taak goed heeft vervuld. De raad heeft daarbij op adequate wijze gevolg gegeven aan de aanbevelingen van de Commissie Rinnooy Kan uit 2001. Ondanks dit positieve oordeel ziet de commissie mogelijkheden voor de WRR om een volgende slag te maken en de successen van de zevende raadsperiode verder te kapitaliseren. Hiervoor heeft de commissie een aantal aandachtspunten en aanbevelingen geformuleerd.

Werkwijze

Voorafgaand aan de installatie van de commissie op 26 september 2007, heeft de WRR een startnotitie opgesteld. De raad heeft hierin de eigen taakopvatting en werkzaamheden beschreven en beoordeeld tegen de achtergrond van de door de wetgever vastgelegde taakomschrijving en ontwikkelingen in de omgeving waarin de raad functioneert. Deze notitie is op 4 september 2007 door de raad vastgesteld en hierna aan de externe evaluatiecommissie beschikbaar gesteld. De commissie is gevraagd een antwoord te geven op de vragen die in de startnotitie aan de orde zijn gesteld, maar ze had de vrijheid om ook andere gezichtspunten of onderwerpen naar voren te brengen. Het stond de commissie vrij om bij de WRR additionele informatie in te winnen en nadere gesprekken te voeren.

Naast de startnotitie heeft de WRR de commissie twee series van interviews aangeboden. Allereerst de serie interviews gehouden door Jan Buevink en Paul den Hoed in het kader van het 35 jarig jubileum van de WRR, getiteld: *Op de brug tussen wetenschap en politiek*.¹ Daarnaast heeft de raad besloten om over alle rapporten die gepubliceerd zijn in de zevende raadsperiode, door stafleden twee externe interviews af te laten nemen, één met een respondent uit de wereld van beleid en één uit de wereld van de wetenschap.

De commissie heeft vervolgens haar werkwijze bepaald, waarbij de door de WRR voorgelegde vragen als uitgangspunt dienden. De commissie heeft zich niet exclusief willen verlaten op eigen opvattingen. Ze heeft daarom, net als de Commissie Rinnooy Kan, haar oordelen mede gevoed door een aantal vooraanstaande externen te enquêteren naar hun indrukken en opvattingen over de WRR. Het betreft hier personen met een uiteenlopende (politieke, ambtelijke, wetenschappelijke, media of andere) achtergrond, die ervaring hebben met WRR-rapporten, en die geacht mogen worden een gefundeerd oordeel over de WRR te kunnen

¹ Buevink, Jan en Paul den Hoed, 2007, *Op de brug tussen wetenschap en politiek*, Den Haag: WRR.

geven. Van de 33 aangeschreven respondenten hebben 15 personen, van diverse achtergronden, de enquête ingevuld teruggestuurd. De enquête kon anoniem worden ingevuld en had niet de pretentie van wetenschappelijkheid of representativiteit. De diverse opvattingen en inzichten die uit de enquête naar voren kwamen, waren voor de commissie niettemin een waardevolle bijdrage om haar visie op de WRR aan te scherpen en te verbreden. De uitkomsten van de enquête gaven ook het nodige houvast om te kunnen vaststellen welke onderwerpen in het functioneren van de WRR een min of meer eenduidig beeld laten zien.

Door de combinatie van informatie en interviews aangeleverd door de WRR, en een eigen enquête heeft de commissie geprobeerd vanuit verschillende invalshoeken naar de WRR te kijken en daarop haar oordeel en aanbevelingen te baseren. De commissie heeft haar voorlopige oordelen en aanbevelingen op 12 december 2007 met de WRR besproken. Vervolgens heeft de commissie haar rapportage definitief vastgesteld en aan de raad uitgebracht. De aspecten die de commissie in ogenschouw heeft genomen zijn onderverdeeld naar een beoordeling van het functioneren van de WRR in de zevende raadsperiode (paragraaf 2) en een formulering van aanbevelingen voor het volgende raadsprogramma (paragraaf 3). Tot slot volgt de conclusie waarin de aanbevelingen nogmaals kort weergegeven worden (paragraaf 4).

2. Beoordeling functioneren WRR in de zevende raadsperiode

De commissie is bij haar beoordeling van het functioneren van de WRR uitgegaan van drie vragen.

- a) Heeft de WRR in de afgelopen raadsperiode voldaan aan zijn wettelijke taak?

Onderwerpkeuze

De commissie oordeelt dat de onderwerpkeuze van de WRR goed aansluit bij zijn taak en bijzondere positie in het advieslandschap. Ook in de zevende raadsperiode heeft de WRR rapporten geschreven over “ontwikkelingen die op langere termijn de samenleving kunnen beïnvloeden”². Het sectoroverstijgende karakter en de gerichtheid op de langere termijn zijn bijzondere karakteristieken van het werk van de WRR. De commissie benadrukt dat de WRR deze eigenheid goed moet bewaken en onderhouden.

De commissie vestigt, wat de onderwerpkeuze betreft, nadrukkelijk de aandacht op het belang van een Europese, of internationale invalshoek bij alle onderwerpen. De WRR richt zich in zijn rapporten tot de regering over onderwerpen die vooral het nationale beleid

² Instellingswet WRR 1976, artikel 2.

betreffen. Gelet op het toenemend belang van de internationale en met name de Europese ontwikkelingen voor praktisch ieder beleidsterrein, dient het steeds meer vanzelfsprekend te zijn dat in ieder rapport aan deze internationale c.q. Europese dimensie aandacht geschonken wordt. De raad dient internationalisering een plaats te geven in haar rapporten, zonder de specifiek Nederlandse context uit het oog te verliezen.

Relevantie en actualiteit

De commissie constateert dat ten aanzien van de relevantie en actualiteit de WRR in de zevende raadsperiode goed heeft gefunctioneerd, zoals blijkt uit interviews en enquête. Door meer variatie aan te brengen in de productietijd van rapporten is de WRR er in enkele gevallen in geslaagd het publieke debat en de politieke agenda mede te bepalen. De commissie beoordeelt dit positief, maar tegelijk wil ze er wel op wijzen dat de WRR hierin een goede balans moet houden gelet op zijn kerntaak: het verschaffen van wetenschappelijk gefundeerde informatie over ontwikkelingen die op langere termijn de samenleving kunnen beïnvloeden. De commissie acht het gewenst dat de raad voldoende flexibiliteit in zijn programmering hanteert om naar aanleiding van onverwachte, ingrijpende grootschalige maatschappelijke disrupties, reflectieve rapporten uit te kunnen brengen waarin de lange termijn implicaties worden doordacht.

Multidisciplinariteit en lange termijn gerichtheid

De commissie wijst op het belang van een goede spreiding over verschillende disciplines. Sectoroverstijgende rapporten zijn traditioneel, en ook in deze raadsperiode, een sterk punt van de WRR. Ten aanzien van het multidisciplinaire karakter van het werk van de WRR geldt wel dat de maatschappijwetenschappen, en in deze raadsperiode in toenemende mate ook de geesteswetenschappen, domineren. Input vanuit technische en bètawetenschappen is lastiger in te passen, maar mag daarom niet buiten beeld verdwijnen.

Ook over de lange termijn gerichtheid van de rapporten van de WRR is de commissie overwegend positief. Waar de context waarin de WRR functioneert in steeds belangrijkere mate geregeerd lijkt te worden door wetten van de “medialogica”³, is het van belang dat de WRR rapporten uitbrengt die deze logica helpen te overstijgen. De korte termijn agenda van de hedendaagse politiek maakt het des te belangrijker een goede ingang te vinden voor de ideeën en aanbevelingen uit rapporten. Daarom raadt de commissie de WRR aan om zich ten aanzien van de doorwerking meer te richten op andere partijen die werkzaam zijn op het raakvlak van kennis en samenleving. De commissie denkt hierbij bijvoorbeeld aan de wetenschappelijke bureaus van de politieke partijen en private kennisinstituten of aan

³ cf. RMO, 2003, Medialogica – Over het krachtenveld tussen burgers, media en politiek, Den Haag.

onderzoeksinstituten van universiteiten. Uiteraard laat dit onverlet dat de regering en het parlement de adressanten van rapporten van de WRR blijven.

b) Heeft de WRR deze taak op een goede wijze uitgevoerd?

Timing rapporten

Zoals aangegeven bij de relevantie van de rapporten van de WRR, is de commissie in het algemeen positief over de timing van de rapporten. Dit blijkt niet alleen uit de media-aandacht bij de presentatie van diverse rapporten uit de afgelopen periode, maar ook uit de impact op het maatschappelijke debat die verschillende rapporten hebben gehad. Een actuele timing kan echter ook kwetsbaar maken, zoals gebleken is rond de presentatie van het rapport *Dynamiëk in islamitisch activisme*, en stelt hoge eisen aan de begeleiding van een publicatie. De commissie benadrukt daarom dat niet alleen aandacht voor de 'landing', zoals de WRR dat zelf noemt, maar ook voor nazorg op de langere termijn belangrijk is. De commissie constateert daarnaast dat de WRR met haar rapporten ook zelf de agenda weet te bepalen.

Bruikbare en voldoende beleidsaanbevelingen

De WRR ziet het als zijn taak om nieuwe perspectieven en toekomstbestendige oplossingsrichtingen aan te dragen⁴. De commissie constateert dat de WRR deze taak in de zevende raadsperiode naar behoren heeft vervuld. Dit wordt bevestigd in de interviews en de enquête. De WRR kan deze taak op verschillende wijzen invullen, zoals ook in de afgelopen periode is gebeurd. De WRR heeft rapporten geproduceerd die een nieuw conceptueel licht werpen op bekende en lastige kwesties of een paradigma verandering bepleiten (bijvoorbeeld *Focus op functies*, *Bewijzen van goede dienstverlening* en *Lerende overheid*), rapporten die verheldering bieden voor een complex onderwerp (bijvoorbeeld *Waarden, normen en de last van het gedrag*), en rapporten die een genuanceerde of soms afwijkende visie bieden (bijvoorbeeld *De Europese Unie, Turkije en de islam* en *Dynamiëk in islamitisch activisme*). De commissie acht het van belang dat de WRR ook in de volgende raadsperiode deze gevarieerde benadering blijft hanteren.

Vanuit deze taakopvatting komt de WRR aan het eind van een rapport veelal met beleidsaanbevelingen. Hoewel vanuit de wereld van beleid en bestuur soms de roep klinkt om meer concrete aanbevelingen, is de commissie van mening dat de WRR er verstandig aan doet hier niet (te veel) aan toe te geven. Als het rapport op zichzelf overtuigend genoeg is, zijn concrete beleidsaanbevelingen soms eerder een sta in de weg dan een hulpmiddel. Ze verenigen bepaalde kwesties soms zozeer, dat ze op gespannen voet komen te staan met de

⁴ Startnotitie WRR, 2007, p.9.

genueanceerde analyse die eraan ten grondslag ligt. Zoals een van de respondenten van de enquête het formuleerde: “De WRR moet het hebben van argumentaties, veranderende inzichten, vrijmoedigheid, en niet van directe beleidsoriëntatie.” De commissie onderstreept het belang van heldere aanbevelingen, maar helder is niet hetzelfde als concreet. De commissie is van oordeel dat het niet de taak van de WRR is om met instrumentalistische en operationele aanbevelingen te komen.

Wetenschappelijke analyse

De kerntaak van de WRR is en blijft het verschaffen van *wetenschappelijk* gefundeerde informatie ten behoeve van het regeringsbeleid. In de zevende raadsperiode heeft de WRR zich volgens de commissie voldoende aan deze kerntaak gewijd. De commissie wil echter wel benadrukken dat het onderhouden van deze kerntaak in een veranderende context voorop moet blijven staan. Juist omdat de WRR in zijn raad verschillende invalshoeken en disciplines probeert te verenigen, is reflectie op de wetenschappelijke werkwijze van de WRR van groot belang.

De WRR heeft daarnaast, in navolging van de aanbevelingen van de Commissie Rinnooy Kan, in de afgelopen raadsperiode een meer geprononceerde positie ingenomen in het publieke debat en meer aandacht besteed aan de presentatie van zijn rapporten bij een breder publiek. De commissie vindt dit een positieve ontwikkeling, maar wijst op het onverminderde belang van een gedegen wetenschappelijke verankering, ook bij actieve participatie in het publieke domein.

Meer specifiek blijkt ook uit de interviews en de enquête dat de WRR meer aandacht kan besteden aan het beargumenteren en verantwoorden van de keuzes die hij maakt bij het schrijven van een rapport. De gemaakte afbakeningen, inperkingen en gebruikte onderzoeksaanpak moeten helder uiteen worden gezet. De WRR dient meer expliciet te reflecteren op de consequenties van deze keuzen voor bereik, validiteit en betrouwbaarheid van de conclusies.

De commissie verwijst voor een verdere uitwerking van deze analyse tot aanbevelingen naar paragraaf 3.

c) Hoe is de WRR omgegaan met de aanbevelingen van de Commissie Rinnooy Kan?

De WRR heeft de huidige commissie gevraagd te beoordelen hoe hij gevolg heeft gegeven aan de aanbevelingen van de Commissie Rinnooy Kan⁵. De commissie constateert dat de WRR in het algemeen goed en verstandig is omgegaan met deze aanbevelingen. In de bijlage zijn

⁵ Spiegel naar de toekomst, 2001.

puntsgewijs de aanbevelingen van de Commissie Rinnooy Kan weergegeven, gevolgd door het oordeel van de commissie.

3. Aanbevelingen voor het volgende raadsprogramma

De WRR heeft de commissie gevraagd welke aanbevelingen en aandachtspunten van belang zijn voor een goede start en doorontwikkeling van de achtste raad. De commissie heeft, op basis van het aangeleverde materiaal en de beantwoording van de drie vragen in paragraaf 2, een aantal aanbevelingen geformuleerd dat in haar ogen in de komende jaren richting zou moeten geven aan het werk van de WRR. De aanbevelingen worden hieronder thematisch besproken. In de laatste paragraaf worden deze aanbevelingen nogmaals kort weergegeven.

o Aandacht voor de W van de WRR

Juist nu de WRR er in is geslaagd een grotere rol te spelen in het publieke debat, meer aan te sluiten bij de actualiteit door een soms kortere productietijd en zich bewust richt op een breder publiek dan voorheen, is een sterke wetenschappelijke verankering van belang. Actieve deelname aan het publieke debat betekent dat de WRR zich soms kwetsbaarder opstelt, zoals is gebleken bij het verschijnen van het rapport *Dynamiek in islamitisch activisme*. Juist dan is verantwoording vanuit een wetenschappelijke habitus erg belangrijk. De commissie wil daarbij benadrukken dat de WRR zich actief moet blijven opstellen in het publieke debat en zich niet moet laten afschrikken door intense reacties en kritiek vanuit de media of vanuit bepaalde (wisselende) delen van het politieke spectrum.

Naast een prominentere positie in het publieke debat zijn ook ontwikkelingen in de relatie tussen beleid en bestuur, wetenschap en samenleving van invloed op het werk van de WRR. Wetenschappelijke kennis wordt niet meer automatisch gezien als een bron van zekerheid en objectiviteit, zoals ten tijde van de oprichting van de WRR. De omgeving waarin de WRR nu functioneert, is onderhevig aan invloeden van globalisering en internationalisering van kennis. Daarbij heeft de WRR in toenemende mate te maken met concurrentie van andere kennisinstituten. De commissie geeft de raad in overweging (meer) te expliciteren hoe de raad de W van de wetenschap invult, zowel ter ondersteuning van de eigen werkwijze als in het kader van verantwoording naar de buitenwereld. De commissie beveelt aan hieraan expliciet aandacht te schenken in het werkprogramma van de raad, op de website, en in andere publicaties waarbij dit relevant is.

Specifiek aandachtspunt bij de wetenschappelijke werkwijze is het goed expliciteren en beargumenteren van de analyses en de methodologische keuzes die de WRR maakt bij het schrijven van een rapport. De WRR dient expliciet te reflecteren op de consequenties van

zijn keuzes en deze te kunnen plaatsen in de actuele wetenschappelijke discussies binnen de relevante disciplines.

○ Versterking van de internationale dimensie

De commissie herhaalt en versterkt de aanbeveling van de Commissie Rinnooy Kan om meer aandacht te besteden aan de internationale context van (het werk van) de WRR. De WRR heeft zelf aangegeven deze ambitie te delen en de afgelopen tijd ook al meer geïnvesteerd in de uitbouw van internationale contacten, maar de commissie beveelt met kracht aan hieraan de komende tijd meer prioriteit te geven. De commissie adviseert daarbij niet teveel in te zetten op één vorm, maar verschillende trajecten te benutten:

- Besteed meer systematisch aandacht aan de Europese en/of internationale context bij de onderwerpkeuze en vraagstelling van een rapport.
- Maak meer gebruik van internationale ‘dedicated experts’ met specifieke kennis die belangrijk is voor een bepaald project.
- Participeer in een internationaal netwerk van verwante organisaties. Neem zo nodig zelf het initiatief om een dergelijk netwerk op te zetten.
- Voorzie bij de presentatie en communicatie van rapporten meer systematisch in vertalingen. Maak hierbij intensiever gebruik van de website van de WRR en reeds bestaande infrastructuren als tijdschriften en journals.

○ Belang van presentatie en communicatie van (het werk van) de WRR

De commissie is positief over de verbeterde presentatie van het instituut WRR en zijn rapporten. Hoewel de commissie van mening is dat het van belang is vast te houden aan de kerntaak van de WRR (het verschaffen van wetenschappelijk gefundeerde informatie ten behoeve van het regeringsbeleid) moedigt ze verdere innovaties zoals de samenwerking met de VPRO bij het rapport *Identificatie met Nederland* zeer aan. Over de verschillende werking van de rapporten, soms gericht op paradigma verandering, maar in andere gevallen op verheldering van een complexe thematiek, oordeelt de commissie positief. De commissie beveelt daarbij aan niet toe te geven aan de roep om meer concretere aanbevelingen, in de zin van uitgewerkte beleidsvoorstellen. Het moet bij de rapporten van de WRR gaan om heldere aanbevelingen, die richtinggevend zijn voor toekomstig beleid.

De commissie raadt de WRR aan om meer te werken met korte, zelfstandig uitgegeven samenvattingen van rapporten waarmee een bredere doelgroep bereikt kan worden. Dit dwingt de raad om zelf zijn boodschap tot de kern terug te brengen. Daarnaast biedt het een instrument om de grote afstand tussen rapport en persbericht te overbruggen, en al

in een vroeg stadium de meer genuanceerde analyse van het rapport bij een breed publiek onder de aandacht te brengen.

- Meer aandacht voor doorwerking

Het valt de commissie op dat de WRR zelf erg denkt in termen van raadsperioden. De commissie zou liever zien dat de WRR denkt en zich presenteert in termen van raadsprogramma's. Dit sluit ook aan bij de positieve ontwikkeling van meer flexibele aanstellingmomenten van raadsleden. In die zin zou de raad zich nadrukkelijker kunnen opstellen als erfgenaam van eerdere raadsprogramma's. Dit betekent niet dat nieuwe rapporten inhoudelijk altijd moeten aansluiten op eerdere rapporten. Het is juist de kracht van de WRR om indien nodig van de eerder gebaande paden af te durven wijken. Maar omdat de WRR rapporten zich richten op de langere termijn, is het goed de boodschap van een rapport opnieuw onder de aandacht te brengen wanneer relevant, ook al is dat enkele jaren na het verschijnen van het rapport. Omdat direct betrokken raadsleden en stafleden dan wellicht niet zelf meer in staat zijn dit vanuit de WRR te doen, zou het instituut WRR en de raad in het bijzonder zich actiever als erfgenaam van eerdere rapporten moeten opstellen.

De commissie zou graag zien dat al bij het opstellen van een werkplan voor een nieuw project wordt geanticipeerd op de mogelijke doorwerking van een rapport. Daartoe adviseert de commissie om in de beginfase een omgevingsanalyse te maken van het krachtenveld waarin een rapport zal landen. Het is raadzaam deze omgevingsanalyse gedurende het project bij te stellen en een plan uit te werken voor de landing van het rapport in dit krachtenveld.

De commissie beveelt verder aan dat de WRR meer systematisch aandacht heeft voor de doorwerking van zijn eigen werk. Het gaat de commissie dan niet alleen om aandacht voor de directe ontvangst van een rapport, maar om inzicht in de doorwerking op de langere termijn. De commissie zou daarom graag korte follow-up studies zien, die niet alleen leerzaam kunnen zijn voor de WRR zelf, maar ook de agendazettende functie en de lange termijn gerichtheid van de WRR kunnen versterken. Bovendien bieden dergelijke vervolgstudies een kans de doorwerking van een project in kaart te brengen en daarmee ook zichtbaar te maken aan de buitenwereld.

- Continuering en uitbreiding van deelname aan het publieke debat

De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de WRR deze aanbevelingen van de Commissie Rinnooy Kan heeft opgepakt en wil het belang hiervan nogmaals onderstrepen. Daarbij is de commissie van mening dat de WRR zijn communicatie meer

specifiek zou kunnen afstemmen op bepaalde doelgroepen, zoals de leden van het parlement, wetenschappelijke instituten van de politieke partijen en andere kennisinstituten. De WRR zou verder niet alleen contact kunnen zoeken met de Tweede Kamer bij het verschijnen van een rapport of op verzoek, maar vaker zelf actief kunnen aansluiten bij de agenda van Tweede en Eerste Kamer.

Een belangrijke doelgroep die meer aandacht verdient ten tijde van het gehele proces van productie, publicatie en 'landing' zijn de deskundigen en stakeholders die bij de totstandkoming van het project betrokken zijn geweest. Niet alleen is deze doelgroep van belang voor de terugkoppeling van de analyse en inzichten naar de wetenschappelijke wereld, maar zij kan ook bevorderen dat het gedachtegoed van een rapport doordringt tot een breed publiek.

- Conditie creëren voor een kwalitatief hoogwaardige raad en staf

Voor de W van de WRR is het ook van belang dat het instituut bestaat uit een kwalitatief hoogwaardige raad en staf. De commissie acht het ten eerste van belang dat de raad is samengesteld uit leden met een wetenschappelijke achtergrond die daarnaast beschikken over gevoel voor de relatie wetenschap en beleid, multi- of interdisciplinair kunnen werken en de producten van de WRR naar de buitenwereld kunnen communiceren. Vanwege de collectieve verantwoordelijkheid die de raad draagt voor elk product, is een juiste balans in de samenstelling van de raad belangrijk. Hierbij dient ook een goede spreiding over relevante disciplines een aandachtspunt te zijn. De commissie constateert dat, evenals in het verleden, de bijdrage vanuit de technische en bètawetenschappen relatief klein is. Vanuit de erkenning dat dit (niet alleen voor de WRR) een lastige opdracht is, beveelt de commissie aan te blijven streven naar een optimale spreiding over de verschillende disciplines.

Voor het werk van de WRR is naast een goed samengestelde raad een kwalitatief hoogwaardige wetenschappelijke staf van groot belang. De WRR heeft aangegeven in de afgelopen periode meer aandacht te hebben besteed aan de persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden van medewerkers en aan de professionalisering van de projectmatige werkwijze. Daarnaast heeft de WRR uitgesproken te streven naar meer flexibiliteit in de (bezetting van de) staf. De commissie meent dat het werk van de WRR zeker baat heeft bij het flexibel in kunnen zetten van specifieke expertise op bepaalde onderwerpen. Daarnaast wil de commissie echter het belang van continuïteit benadrukken. Net als de raad moet ook de staf zich erfgenaam kunnen voelen van rapporten uit eerdere raadsprogramma's. De commissie beveelt daarom aan te werken aan een personeelsbeleid dat gericht is op een lange termijn balans in de samenstelling van de staf.

Bovendien zal de WRR een manier moeten zoeken om aansluiting te vinden en houden bij ontwikkelingen op de academische arbeidsmarkt. Flexibele uitwisseling tussen universiteiten en WRR vraagt om werkcondities die zowel de komst van, als een terugkeer naar de universiteit ook mogelijk maken. Concreet betekent dit een uitdagend personeelbeleid met eisen aan, maar ook mogelijkheden voor het bijhouden van de ontwikkelingen op het eigen disciplinaire vakgebied en het schrijven van internationaal gerefereerde artikelen. Hoewel de commissie begrijpt dat de dagelijkse praktijk van het produceren van rapporten op gespannen voet staat met het publiceren in zogenaamde 'A-tijdschriften', is zij van oordeel dat de WRR er goed aan doet ten aanzien van dit aspect ook een langere termijn visie te hanteren voor de eigen organisatie.

o Bestendig de onafhankelijke positie van de WRR in de kennis- en adviesstructuur

De WRR neemt in het Nederlandse landschap van kennis en advies een eigen, unieke en belangrijke positie in, en maakt deze positie ook waar. De WRR vervult een andere taak en functie dan de strategische adviesraden, de planbureaus en de SER. De commissie wil graag benadrukken dat voor de WRR, maar zeker ook voor de Nederlandse wereld van politiek en bestuur een vitale en gevarieerde kennis- en adviesinfrastructuur van belang is. Het denken in termen van stroomlijning en clustering van het stelsel doet te kort aan het belang van deze vitaliteit. De commissie beveelt de WRR daarom aan vast te houden aan haar bijzondere karakter dat tot uiting komt in rapporten die multi-sectoraal, interdisciplinair en op de langere termijn gericht zijn. Het schrijven van briefadviezen, of het gericht beantwoorden van specifieke en concrete beleidsvragen behoort tot de functie en expertise van andere adviesorganen.

In de actuele discussie over een (nieuwe) hervorming van het adviesstelsel lijken de goede prestaties van de WRR de basis te zijn voor voorstellen voor een sterke coördinerende taak van de WRR. De commissie benadrukt met klem dat ze geen voorstander is van een coördinerende rol van de WRR binnen het adviesstelsel. De commissie is van mening dat de onafhankelijke positie van de WRR in de waag gesteld wordt bij een opdracht tot coördineren. Voor zijn taak en het functioneren van de WRR is zijn onafhankelijkheid onontbeerlijk. Dit laat onverlet dat de goede contacten met andere raden zoals de afgelopen jaren tot stand gekomen, het bieden van een platformfunctie voor onderlinge communicatie en waar mogelijk en relevant samenwerking met andere instituten een goede ontwikkeling zijn.

Evenals bij de aanbevelingen van de Commissie Rinnooy Kan, zal de concretisering van de door deze commissie geformuleerde aanbevelingen gepaard gaan met de nodige inspanning. Veranderingen in de context (zowel de politiek-bestuurlijke als de wetenschappelijke) stellen

daarbij aanvullende eisen ten aanzien van de presentatie van het instituut en zijn producten. De commissie realiseert zich dat de WRR een relatief kleine organisatie is met beperkte capaciteit. De commissie is daarom ook verheugd dat het kabinet, ondanks de beoogde herziening van het adviesstelsel, de WRR zijn plaats ten volle wil laten behouden (nota Vernieuwing Rijksdienst⁶).

4. Conclusie

Zoals al in de inleiding gesteld, is de commissie in het algemeen positief over het functioneren van de WRR, en over de ontwikkeling van het instituut en zijn werk in de afgelopen raadsperiode. Hoewel de commissie de toekomst van de raad met vertrouwen tegemoet ziet, heeft ze wel enkele aandachtspunten geformuleerd die richting kunnen geven aan de ambities voor de achtste raad. Hier volgen nogmaals kort deze aanbevelingen:

- Aandacht voor de W van de WRR.
- Versterk de internationale dimensie van (het werk van) de WRR.
- Belang van presentatie en communicatie van (het werk) van de WRR.
- Meer aandacht voor doorwerking.
- Continueer en verbreed de deelname aan het publieke debat.
- Conditie creëren voor een hoogwaardige raad en staf.
- Bestendig de onafhankelijke positie van de WRR in de kennis- en adviesstructuur.
- Het “merk” WRR is sterk. Hanteer daarom programma's in plaats van te spreken over de x ste Raad. Er is maar één WRR.

⁶ TK 31201, nr 3 herdruk.

Bijlage: Aanbevelingen Commissie Rinnooy Kan

De WRR heeft de commissie gevraagd te beoordelen of hij voldoende gedaan heeft met de aanbevelingen van de Commissie Rinnooy Kan⁷. De commissie is op basis van de door de WRR aangeleverde informatie en de uitkomsten van de enquête nagegaan hoe de WRR in de zevende raadsperiode deze aanbevelingen in de praktijk heeft gebracht, en heeft hierover een oordeel geformuleerd. In deze bijlage worden de aanbevelingen beknopt en puntsgewijs weergegeven, gevolgd door de beoordeling van de commissie.

a)

Aanbeveling: Varieer in de rapportformule, door vaker ook eens met een sneller gemaakt en dunner rapport naar buiten te komen.

Beoordeling: De WRR heeft in de afgelopen raadsperiode bij een aantal onderwerpen in een voor de WRR kort tijdsbestek van ruim één jaar een rapport tot stand gebracht. Voorbeelden hiervan zijn *Lerende Overheid* (2006) en *Europa in Nederland* (2007).

De commissie beoordeelt positief dat de WRR niet heeft gekozen voor het uitbrengen van briefadviezen. Daarnaast heeft de WRR gewerkt aan diversificatie in de wijze van naar buiten treden. Meer aandacht wordt besteed aan lezingen, discussies, seminars en workshops, waarbij de WRR niet alleen als producent optreedt, maar ook een forumfunctie vervult waardoor andere kennisproducenten elkaar kunnen ontmoeten.

b)

Aanbeveling: Een universele of optimale methodiek voor toekomstonderzoek is er niet, dus verspil geen energie aan een zoektocht naar 'de steen der wijzen'. Toekomstonderzoek zal altijd door het materiële onderwerp van analyse geïnspireerd (moeten) zijn.

Beoordeling: In de afgelopen raadsperiode is dit thema niet prominent aan de orde gesteld door de WRR. De commissie beoordeelt dit positief.

c)

Aanbeveling: Besteed meer aandacht aan de 'nazorg' van rapporten. De commissie onderschrijft het capaciteitsprobleem en stelt dat hiervoor meer middelen beschikbaar moeten worden gesteld.

⁷ Spiegel naar de toekomst, 2001.

Beoordeling: De WRR heeft onder de term 'landingsfase' (meer) aandacht besteed aan de presentatie van rapporten in de maanden na publicatie, bijvoorbeeld door middel van het organiseren van lezingen, debatten en symposia.

De commissie zou deze aanbeveling graag versterken en uitbreiden. De commissie is van mening dat een rapport niet 'definitief' af is als het gepresenteerd wordt. Er moet blijvend aandacht zijn voor de doorwerking van de rapporten op de langere termijn.

d)

Aanbeveling: Ga in de toekomst systematisch na wat de effectiviteit en doorwerking van een rapport is. Doe (of laat doen) een vervolgstudie daarnaar bij ieder rapport, bijvoorbeeld 5 jaar na het uitkomen. Benut meer kansen om de wetenschappelijke output zichtbaar te maken. Volg hiervoor indien mogelijk ook de 'wetenschappelijke route' van publicaties in zogenaamde 'A-tijdschriften'.

Beoordeling: Hoewel er meer aandacht is voor de ontvangst van de rapporten, wordt de effectiviteit en doorwerking van alle rapporten niet systematisch onderzocht. De commissie hecht echter grote waarde aan systematische aandacht voor de doorwerking van de rapporten en is van mening dat dit beter in beeld moet worden gebracht.

e)

Aanbeveling: Betrek in verband met de voortgaande internationalisering vaker buitenlandse experts bij het raadswerk.

Beoordeling: De inzet van buitenlandse contacten en experts heeft nog steeds een ad hoc karakter. De eerste initiatieven om meer permanent internationale contacten te organiseren in de vorm van een netwerk worden op dit moment door de WRR in gang gezet.

De commissie vindt de internationale dimensie zeer belangrijk, maar wel vanuit de WRR taak om te adviseren voor het Nederlandse regeringsbeleid. Het inschakelen van experts zou functioneel moeten gebeuren, afhankelijk van het onderwerp. Het vormen of gebruiken van een netwerk staat hier los van. Inschakelen van experts of deelname aan een netwerk kan bijdragen aan een goede onderwerpkeuze, het maken van een vergelijkende analyse, en het uitstijgen boven de 'Haagse kaasstolp'.

f)

Aanbeveling: In de toegenomen concurrentie om aandacht moet de WRR zich niet beperken tot presentatie in het 'Haagse circuit'. Bevordering en begeleiding van de maatschappelijke discussie die volgt, of hoort te volgen, op een WRR rapport is gewenst. De WRR moet dit

publieke debat zelf meer bevorderen. Leg hiervoor meer contact met interessante media, bijvoorbeeld door nu en dan informele lunchbijeenkomsten te beleggen met vertegenwoordigers van die media.

Beoordeling: De WRR heeft hieraan gehoor gegeven en heeft zich in de afgelopen raadsperiode met een aantal rapporten bewust gericht op een breder publiek dan de regering alleen. Voorbeelden hiervan zijn de rapporten *De Europese Unie, Turkije en de islam, Bewijzen van goede dienstverlening, Vertrouwen in de buurt, Europa in Nederland* en *Identificatie met Nederland*. Deze rapporten zijn door betrokken raads- en stafleden ook buiten het Haagse circuit gepresenteerd en toegelicht. Daarnaast organiseert de WRR sinds een aantal jaren lunchlezingen waarbij sprekers van diverse achtergrond worden uitgenodigd die een korte toelichting geven op een bepaald thema. Rondom de presentatie van rapporten wordt nadrukkelijker contact met de media gelegd. In de organisatie heeft zich dit vertaald in een uitbreiding en professionalisering van de afdeling communicatie.

De commissie oordeelt positief over de inzet van de zevende raad met betrekking tot het bevorderen van het publieke debat. De commissie beveelt wel aan om de eerder gemaakte contacten en ingeschakelde experts meer te betrekken bij de landing van de rapporten.

g)

Aanbeveling: Laat naar buiten meer gezicht zien (door de voorzitter of het eerstverantwoordelijke raadslid voor een rapport).

Beoordeling: Zowel de voorzitter als bij rapporten betrokken raadsleden, hebben meer dan voorheen de WRR en zijn rapporten naar buiten toe gepresenteerd, in de media, als door middel van het geven van lezingen.

De commissie oordeelt hierover positief. Het instituut WRR heeft een bijzondere positie. Dat heeft hij vanouds gehad, maar de grotere externe profilering onder de huidige voorzitter heeft dat beeld alleen maar versterkt.

h)

Aanbeveling: Wat het 'Haagse circuit' betreft, zou ook bij de Tweede Kamer meer aandacht moeten worden gevraagd voor de adviezen van de raad. Het is de indruk van de Commissie Rinnooy Kan dat daar de sectorale adviesorganen hun posities beter hebben gevestigd dan de WRR.

Beoordeling: De raad heeft in de afgelopen periode rondom de publicatie van een rapport, de voor het rapport relevante Vaste Kamercommissie van de Tweede Kamer uitgenodigd voor

een toelichting op het rapport. Op verzoek hebben opstellers van het rapport ook de Tweede Kamer bezocht voor het geven van een toelichting en het beantwoorden van vragen. De commissie is hierover positief en adviseert deze aanpak ook in de toekomst voort te zetten. De commissie begrijpt dat het soms lastig is om de leden van het parlement te interesseren voor een rapport bij het moment van publicatie. De commissie beveelt daarom, in het kader van de doorwerking, aan om waar dat relevant kan zijn actief aan te sluiten op de actuele politieke agenda. Dit kan betekenen dat ook rapporten uit het verleden opnieuw onder de aandacht van de kamerleden gebracht worden.

i)

Aanbeveling: De WRR moet ervoor zorgen te beschikken over voldoende emolumenten in de zin van onderzoeksfaciliteiten, beloning en dergelijke om aantrekkelijk te zijn voor nieuwe raadsleden.

Beoordeling: Het is niet duidelijk hoe de WRR met deze aanbeveling is omgegaan.

j)

Aanbeveling: Breng meer flexibiliteit in omvang van de aanstelling om raadsleden van topniveau te kunnen aantrekken. Hanteer flexibele aanstellingsmomenten voor nieuwe raadsleden om een (te) lange inwerkperiode van een nieuwe raad te voorkomen.

Beoordeling: De WRR heeft er bewust voor gekozen geen flexibiliteit door te voeren in de omvang van de aanstelling van raadsleden, omdat de raad moet functioneren als een collectief. In de zevende periode is wel flexibiliteit ingevoerd in de aanstellingsmomenten van de raadsleden. Daarnaast heeft de raad in deze periode gewerkt met een 'gast van de raad'. Voor dit gastlidmaatschap zijn geen vaste procedures opgesteld.

De commissie wil vooral het belang van continuïteit benadrukken. Daarom is het goed dat er nu voor gekozen is om de raad niet volledig aan het einde van een raadsperiode te vervangen. De commissie zou daarnaast graag zien dat de WRR meer gaat denken in termen van raadsprogramma's in plaats van te denken in termen van raadsperioden.

k)

Aanbeveling: Kapitaliseer het groot maatschappelijk 'kapitaal' en imago van de WRR meer, bijvoorbeeld door aan de hand van rapporten interessante en spraakmakende maatschappelijke debatten te stimuleren en te organiseren. Vervul een platformfunctie waarmee de raad ook meteen zijn krediet in de wereld buiten het Haagse circuit kan vergroten.

Beoordeling: In de vorm van een jaarlijkse WRR-Lecture en Holland Spoor-bijeenkomsten heeft de WRR zich nadrukkelijk naar een breder publiek gepresenteerd. Over de rapporten *Dynamiek in islamitisch activisme*, *De verzorgingsstaat herwogen* en *Europa in Nederland* zijn ook in Brussel debatten georganiseerd. Daarnaast hebben enkele rapporten uit de zevende raadsperiode een prominente bijdrage aan het publieke debat geleverd, zoals *Dynamiek in islamitisch activisme*, *Identificatie met Nederland* en de verkenning *Geloven in het publieke domein*.

De commissie is van mening dat de raad goed is omgegaan met het 'kapitaliseren' en verbeteren van het imago van de WRR en beveelt de raad aan op deze weg door te gaan.

l)

Aanbeveling: De WRR moet de mogelijkheden benutten om zich, in de meer competitieve omgeving waarin de raad tegenwoordig opereert, voldoende te laten gelden. De WRR zal hiervoor meer op het vinkentouw moeten zitten en sneller, adequater, zichtbaarder en ook spraakmakender moeten opereren bij het agenderen van belangrijke vraagstukken.

Beoordeling: De commissie is tevreden over het optreden van de WRR in de afgelopen raadsperiode. De raad heeft naar haar mening niet gearzeld om aandacht te vragen voor de belangrijke vraagstukken.

